චුද්දසමො පාඨො

ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජ රත්තිභාගෙ එකො අමනුස්සො ආගච්ඡති

සීහලදීපෙ කිර මහාතලාකනාම විහාරං අහොසි. තත්ථ එකො අභයත්ථෙරො නාම පරියත්තිධරො තෙපිටකො ගාමන්තසෙනාසනං පහාය තස්සාසනෙනයෙව එකස්මිං වනසණ්ඩෙ කතපණ්ණසාලාය පටිවසති. සො අපරභාගෙ ආරඤ්ඤකමහාභයත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. අථෙකස්මිං සමයෙ එකො උපාසකො තං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො තං යාචිත්වා ද්වාදසසංවච්ඡරානි පච්චයෙහි චතූහි පටිජග්ගි. සො ථෙරස්ස චීවරත්ථාය කාලෙන කාලං සාටකං දෙති. දින්නදින්නානි තස්සෙව අන්තරගෙහෙ හරන්තිකො නාම එකො චොරො රත්තියං ගහෙත්වා හරති. ථෙරො දුබ්බලචීවරොයෙව හොති. අථෙකස්මිං දිවසෙ උපාසකො විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස දුබ්බලානි චීවරානි දිස්වා චීවරත්ථාය සාටකානි දත්වා එවං චින්තෙසි. මයා පනිමස්ස බහූනි චීවරසාටකානි දින්නානි. නාපි චීවරං කත්වා පාරුපති. න සන්නිධිට්ඨානං වා අඤ්ඤස්ස දානං වා පඤ්ඤායති. කාරණෙන ඉමස්ස භවිතබ්බන්ති ආසන්නට්ඨානෙ මග්ගා ඔක්කම්ම නිලීනො අට්ඨාසි. ගච්ඡන්තාගච්ඡන්තෙ උපපරික්ඛමානො. තතො චොරො ථෙරස්ස සාටකානි උපනීතභාවං ඤත්වා තං ගණ්හිස්සාමීති රත්තිභාගෙ විහාරං ගන්ත්වා සාටකානි ගහෙත්වා පුන තෙනෙව මග්ගෙන ආගච්ඡති. තතො උපාසකො සහභණ්ඩකං චොරං දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා තස්ස චූළං ගහෙත්වා එත්තකං කාලං අය්‍යස්ස මයා දින්නානි සාටකානි ගණ්හන්තො ත්වමරෙති පුච්ඡි. තෙන හි ආම සාමීති සම්පටිච්ඡිතෙ උපාසකො තස්ස හත්ථතො චීවරවත්ථං ගහෙත්වා හත්ථපාදෙහි තං පොථෙත්වා දුබ්බලං කත්වා ආමකසුසානං නෙත්වා මතමනුස්සං අධොමුඛං කත්වා තස්ස පිට්ඨියං උත්තානං සයාපෙත්වා හත්ථපාදපිට්ඨිතො බන්ධනං අමොචනං කත්වා විසුං විසුං කත්වා දළ්හං බන්ධිත්වා සයාපෙත්වා සයං නහාත්වා පුරිමතරං ගාමමාගම්ම ගාම මජ්ඣෙ ඨත්වා 'භො ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජරත්තිභාගෙ එකො අමනුස්සො ආගච්ඡති. සො තුම්හාකං මහාවිනාසං කරිස්සති. ඛෙමට්ඨානං පත්වා ද්වාරානි පිධාය නිසීදථාති උග්ඝොසෙසි.

(රසවාහිනී)

පදමාලාව

පරියත්තිධරො	(ස)	-	පර්යාප්තිය දරන්නා වූ
තෙපිටකො	(ස)	-	ත්‍රිපිටකධාරී වූ
ගාමන්තසෙනාසනං	(ස)	-	ග්‍රාමාශ්‍රිත සෙනසුන
වනසණ්ඩෙ	(ස)	-	වන ලැහැබක
කතපණ්ණසාලාය	(ස)	-	කරන ලද පන්සලක
ගාමවාසිනො	(ස)	-	ගම්වැසියෝ
අජ්ජ	(නි)	-	අද
රත්තිභාගෙ	(ස)	-	රාත්‍රී කාලයෙහි

අපරභාගෙ	(ස)	-	පසුකලෙක
පටිවසති	(ක්‍රි)	-	වාසය කරයි
පාකටො	(කි)	-	ප්‍රකට
පසනනමානසො	(ස)	-	පැහැදුණු සිතැත්තේ
අථෙකසමිං	(සං)	-	ඉක්බිති එක්
තසසාසනෙනයෙව	(සං)	-	ඒ අසලම
දවාදසසංවචඡරානි	(ස)	-	අවුරුදු දොළහක්
චතුහි පචචයෙහි	(නා)	-	සිවුපසයෙන්
පටි ජගගි	(ක්‍රි)	-	පෝෂණය කළේය
චීවරතථාය	(ස)	-	සිවුරු පිණිස
කාලෙන කාලං	(නා)	-	කලින් කල
දිනනදිනනානි	(කි)	-	දෙන දෙන ලද
අනතරාමගෙග	(ස)	-	අතරමග
දුබබලචීවරො	(ස)	-	දුබල සිවුරු ඇත්තේ
චීවරසාටකානි	(ස)	-	සිවුරු රෙදි
පාරුපති	(ක්‍රි)	-	පොරවයි
සනනිධිටඨානං	(ස)	-	රැස්කරන තැනක්
පඤ්ඤායති	(ක්‍රි)	-	ප්‍රකට වෙයි
ආසනනටඨානෙ	(ස)	-	සමීප තැනක
ඔකකමම	(පූ.ක්‍රි)	-	ඉවත් වී
නිලීනො	(කි)	-	සැඟවුණේ
උපපරිකඛමානො	(කි)	-	සොයමින්
චූළං	(නා)	-	කොණ්ඩය
එතතකං කාලං	(නා)	-	මෙපමණ කල්
චීවරවතථං	(ස)	-	සිවුරු රෙදි
සමපටිචඡිතෙ	(කි)	-	පිළිගත් කල්හි
පොථෙතවා	(පූ.ක්‍රි)	-	තළා
ආමකසුසානං	(ස)	-	අමුසොහොනට
අධොමුඛං කතවා	(පූ.ක්‍රි)	-	මුහුණ යටට සිටින සේ කර
පිටඨියං	(නා)	-	පිටෙහි
උතතානං	(නා)	-	උඩුබැලි අතට
අමොචනං කතවා	(පූ.ක්‍රි)	-	මුදාගත නොහැකි කොට
පුරිමතරං	(ත)	-	පෙරටුව
ගාමමාගමම	(පූ.ක්‍රි)	-	ගමට අවුත්
ඛෙමටඨානං	(ස)	-	ආරක්ෂිත ස්ථානයකට
පිධාය	(පූ.ක්‍රි)	-	වසා
උගෙඝාසෙසි	(ක්‍රි)	-	හඬ නැගීය

අභ්‍යාස

1. ගාමවාසිනො මම වචනං සුණාථ අජ්ජරත්තිභාගෙ එකො අමනුස්සො ආගච්ඡති. යන ඡේදය සිංහලට නගන්න.

2. පාලි භාෂාවෙන් පිළිතුරු සපයන්න.

i. කතරස්මිං රට්ඨෙ මහාතලාකවිහාරො අහොසි ?
ii. කො ගාමන්තසෙනාසනං පහාය අරඤ්ඤකො අහොසි ?
iii. කො අරඤ්ඤකමහාභයත්ථෙරං පටිජග්ගි ?
iv. කති වස්සානි සො ථෙරං උපට්ඨහි ?
v. හරන්තිකො කිං අකාසි ?
vi. උපාසකො බහූසු චීවරෙසු දින්නෙසුපි කස්මා ථෙරො දුබ්බලවිහාරො යෙව අහොසි ?
vii. ථෙරො කෙන කාරණෙන දුබ්බලචීවරොයෙව භවිස්සතීති උපපරික්ඛිතුං උපාසකො කිං අකාසි ?
viii. මග්ගා ඔක්කම්ම නිලීනෙන උපාසකෙන කිං දිට්ඨං ?
ix. සහභණ්ඩකං චොරං දිස්වා උපාසකො කිං පුච්ඡි?
x. උපාසකො ගාමවාසිනං කිං ආහ ?

3. ඡේදය ඇසුරෙන් සිංහලෙන් පිළිතුරු ලියන්න.

i. ත්‍රිපිටකය නම් කරන්න.
ii. මහා අභය තෙරුන් වැරැහැලි සිවුරු ඇත්තෙක් වීමට හේතුව පැහැදිලි කරන්න.
iii. උපාසකයා අභය තෙරුන්ට වසර කීයක් උවටැන් කළේ ද?
iv. සොරා අල්ලාගත් උපාසකයා ඔහුට කුමක් කළේ ද?
v. මෙම ඡේදයෙන් උගත හැකි ආදර්ශ දෙකක් ගෙනහැර දක්වන්න.

තද්ධිත II

අස්ත්‍යර්ථ තද්ධිත නාම

ඇත, අතිශය යන අරුත් ඇති ප්‍රත්‍යය එකතු වී සැදෙන තද්ධිත පද අස්ත්‍යර්ථ තද්ධිත නම් වේ.

ප්‍රත්‍යය මාලාව

ආලු **(ආලුතබ්බහුලෙ)**, තර, තම, ස්සික, ඉය, ඉට්ඨ, **(විසෙසෙ කතරමම්ස්සිකයිට්ඨා)** වි, **(තදස්සාත්ථී ති වි)**, සී **(තපාදිතො සි)**, ඉක, ඊ **(දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ)**, වන්තු **(ගුණාදිතො වන්තු)**, මන්තු **(සත්‍යාදීහි මන්තු)**, ණ **(සද්ධාදිතො ණ)**, ආදී ප්‍රත්‍යය මෙහි වේ.

i. ආලු - එය බහුලව ඇත යන අරුත දෙයි. **(ආලුතබ්බහුලෙ)**

අභිජ්ඣා + ආලු - අභිජ්ඣාලු - (අභිධ්‍යාව බහුලව ඇති)
දයා + ආලු - දයාලු - (දයාව බහුලව ඇති)

ii. තර තම ඉස්සික ඉය ඉට්ඨ - ප්‍රත්‍යය අතිශයාර්ථය දේ. **(විසෙසෙ තරතමමිස්සිකියිට්ඨා)**

පාප + තර - පාපතර/හීනතර
පාප + තම - පාපතම /හීනතම
පාප + ඉස්සික - පාපිස්සික
පාප + ඉය - පාපිය
පාප + ඉට්ඨ - පාපිට්ඨ /කනිට්ඨ/ජෙට්ඨ

iii. වි - එය ඇත යන අර්ථය දේ **(තදස්සාත්ථී ති වි)**

මෙධා + වී - මෙධාවී - (නුවණ ඇත්තා)
මයා + වී - මායාවී - (මායා ඇත්තා)

iv. සි - ඇත යන අරු දේ **(තපාදිතො සි)**

තප + සී = තපස්සී - තපස් ඇත්තා
යස + සී = යසස්සී - කීර්ති ඇත්තා

v. ඉක ඊ දණ්ඩ ආදී ශබ්දවලින් පරව ඉක, ඊ ප්‍රත්‍ය වේ. ඇත යන අරුත දේ.
(දණ්ඩාදිතො ඉක ඊ)

දණ්ඩ + ඉක = දණ්ඩික - (දඬු ඇත්තා)
දණ්ඩ + ඊ = දණ්ඩී - (දඬු ඇත්තා)
ගණ + ඉක = ගණික - (සමූහ ඇත්තා)
ගණ + ඊ = ගණී - (සමූහ ඇත්තා)

vi. වන්තු මන්තු - අකාරාන්ත ශබ්දවලින් පර ව වන්තු ද ඉකාරාන්ත උකාරන්ත ශබ්දවලින් පර ව මන්තු ද වේ.
(ගුණාදිතො වන්තු, සත්‍යා, දීහි මන්තු)

ගුණ + වන්තු - ගුණවන්තු - (ගුණ ඇත්තා)
සති + මන්තු - සතිමන්තු - (සිහි ඇත්තා)

vii. ණ - ඇත යන අරුත දේ. **(සද්ධාදිතො ණ)**

සද්ධා + ණ - සද්ධ - (සැදැහැ ඇත්තා)

භාවාර්ථ තද්ධිත නාම

භාවාර්ථවත් ණ්‍ය ආදී ප්‍රත්‍ය යෙදී සෑදේ. **(ණ්‍යත්ත තා භාවෙ තු - භාවෙත්ථ ණ්‍යත්තතා හොන්ති. තු සද්දෙන ත්තනො වා)**

ණ **(ණවිසමාදීහි)** කණ් **(රමණීයාදිතො කණ්)** ආදී ප්‍රත්‍යය භාවාර්ථයෙහි වේ.

I. ණ්‍ය - කුසල + ණ්‍ය - කොසල්ල - (දක්ෂබව)
අරොග + ණ්‍ය - ආරෝග්‍ය - (නිරෝගී බව)
දුබ්බල + ණ්‍ය - දුබ්බල්‍ය - (දුබල බව)

II. ත්ත - මනුස්ස + ත්ත - මනුස්සත්ත - (මිනිස්බව)
අරහ + ත්ත - අරහත්ත - (රහත් බව)
යාචක + ත්ත - යාචකත්ත - (යාචක බව)

III. තා - අප්පිච්ඡ + තා - අප්පිච්ඡතා - (අල්පේච්ඡ බව)
ලහු + තා - ලහුතා - (සැහැල්ලු බව)
කතඤ්ඤු + තා - කතඤ්ඤුතා - (කළගුණ දත් බව)

Iv. ණ - විසම + ණ - වෙසම - (අසමාන බව)
පටු + ණ - පාටව - (දක්ෂ බව)
ගරු + ණ - ගාරව - (ගරුත්වය)

v. කණ් - රමණීය + කණ් - රමණීයකං - (සිත් අලවන බව)
මනුඤ්ඤ + කණ් - මානුඤ්ඤකං - (මිනිස්බව)

සංඛ්‍යා තද්ධිත නාම

සංඛ්‍යා ශබ්දයකින් පරව පූරණාර්ථ ප්‍රත්‍යය යෙදී සෑදේ. **(සංඛ්‍යා පූරණෙ මො)**

ප්‍රත්‍යය මාලාව

තිය **(ද්විතීහි තියො)** ථ ඨ **(චතුච්ඡෙහි ථඨා)** ම **(සංඛ්‍යා පූරණෙ මො)** **(ද්වාදිතො කො නෙකත්ථෙව චෙ)** ආදී ප්‍රත්‍යය වේ.

I. තිය - ද්වි + තිය - දුතිය/තතිය
II. ථ - චතු + ථ - චතුත්ථ
III. ඨ - ඡ + ඨ - ඡට්ඨ
IV. ම - පඤ්ච + ම - පඤ්චම
V. ක - එකක/දුක/තික

අව්‍යය තද්ධිත නාම

වාර විභාගාදී අර්ථ ප්‍රකාශ කරන ප්‍රත්‍යය එක් වී තැනේ. තද්ධිත නාමය අව්‍ය බවට පත්වේ.

I. ක්ඛත්තුං - ද්වි+ ක්ඛත්තුං - ද්වික්ඛත්තුං (එකාදිතො සකිස්ස ක්ඛත්තුං)
II. ධා - එක + ධා - එකධා (විභාගෙ ධා)
III. ථා - සබ්බ + ථා - සබ්බථා (සබ්බනාමෙහි පකාරවචනෙ තු ථා)
IV. ථං - ක + ථං - කථං/ඉත්ථං (කිම්මෙහි ථං)
V. තන - අජ්ජතන, පුරාතන, සව්‍යාතන (භාවත්ථෙ තනප්පච්චයො ච)

අභ්‍යාස

1. සිංහලට නගන්න.

i. මාණව, අහං තෙ සොවණ්ණමයං වා මණිමයං වා රජතමයං වා චක්කයුගං දස්සාමීති බ්‍රාහමණො වදි.
ii. දයාලු භගවා මහාජනතං අනුකම්පමානො සබ්බදා එකත්ථ අවසිත්වා තත්ථ තත්ථ විචරනෙතා සන්දිට්ඨිකං ධම්මං දෙසෙසි.
iii. චුල්ලපන්ථකො සහස්සක්ඛත්තුං අත්තානං නිම්මිණිත්වාන යාව කාලප්පවෙදනා රමෙම අම්බවනෙ නිසීදි.
iv. දාළිද්දියෙ වෙපුල්ලංගතෙ අදින්නාදානං වෙපුල්ලමගමාසි.
v. ගුණවතී උපාසිකා සීලවන්තියා භික්ඛුනියා දිවසස්ස ද්වික්ඛත්තුං දානං අදාසි.

2. පාලියට නගන්න.

i. ගිලන්බවට පත් රෝගීහු බෙහෙත් අනුභවකොට ආරෝග්‍යය ලැබ තම තමන්ගේ සොම්නස ප්‍රකාශ කළහ.
ii. ශ්‍රේෂ්ඨ පුරවැසියෝ සැම කල්හි හැමතැනම පහළ නො වෙති.
iii. අපි දවසට තුන්වරක් බුදුන් වඳිමු.
iv. පාපතර මිනිස්සු කායික වූ ද වාචසික වූ ද අකුසල් කොට අපායේ උපදිති.
v. සිල්වත් ගුණවත් කුලවත් යසෝදරා කුමරිය සිද්ධාර්ථ කුමරුගේ බිරිඳ වූවාය.

3. දී ඇති ශබ්ද ප්‍රකෘතිය ඇසුරින් නියමිත අර්ථානුකූල තද්ධිත පද නිර්මාණය කරන්න.

i. සුගත (බුදුන් වහන්සේට අයත්)
ii. ලොක (ලෝකයට අයත්)
iii. දන්ත (දළ ඇත්තා)
iv. මායා (මායා ඇත්තා)
v. අරොග (නිරෝගී බව)
vi. කුසල (දක්ෂ බව)
vii. ද්වි (දෙකඩකට)
viii. චතු (සතරවරක්)
xi. එක (එක් දවසක්)
x. සබ්බ (හැම තැනම)

4. පහත තද්ධිත පදවල ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය වෙන් කර වගුව සම්පූර්ණ කරන්න.

තද්ධිතය	ප්‍රකෘති ප්‍රත්‍යය	තද්ධිතය නාමය	අර්ථය
රජ්ජ	රාජ+ණ්‍ය	භාවතද්ධිත	රජබව
සීලවන්තු යසස්සී දුබ්බල්‍යං ආධිපතෙය්‍ය ධානසො කදා ද්විකඛත්තුං චතුත්ථො පඤ්චමො වණිජ්ජං			

5.

i. තද්ධිත යන්න හඳුන්වා දෙන්න.
ii. තද්ධිතවලින් භාෂාවට ලැබෙන ප්‍රයෝජන මොනවාද ?
iii. තද්ධිත ප්‍රභේද නම් කරන්න.
iv. තද්ධිතයන්හි වෘද්ධි කාර්යය නිදසුන් මගින් පහදන්න.
v. 'කොසල්ල' යන තද්ධිත පදය සූත්‍ර දක්වමින් සිද්ධ කරන්න.